

ACC. N.R M. 8472 :1-61.

Landskap: Blekinge
Härad: Bräkne
Socken: Asarum
Uppteckningsår: avskr. 1942.

August Holmberg

Upptecknat av: Svängsta
Adress:

Berättat av:

Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

Den siste trollkarlen.	s. 1.
Hur jag fick en vild ekorre tam.	s. 9.
Mina småfåglar.	s. 16.
Gulsparven.	s. 20.
Elsebråna Måle; en fornäm gammal bondgård.	s. 24.
Bokskogar och Ållonsvin.	s. 28.
Möllegårdens kvarn och Kärrsjöns avtappning.	s. 40.
Kärrsjöns avtappning.	s. 49.
Hvardagsliv på landet. I min barndom.	s. 55.

ACC. N:R.

8472:

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bräkne

Adress: Svängsta.

Socken: Asarums

Berättat av:

Uppteckningsår:

Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Den siste trollkarlen !

Ur folklivet på 1890 talet

av

Aug. Holmberg

F.d. X X har avlidet. 00 är gammal.

När jag läste denna dödsannons. Rann mig i hägen en person vars levnadslopp var av ovanligt slag.

För den, som försöker gå till botten med folkets tankar och föreställningssätt, tyckes det som om vissa slägters anlag, skulle ligga mera åt mystiken, än de flesta andras. Deras tal och tankar rörer sig gerna om det övernaturliga, och med tiden tyckes de erhålla den tron: Att de verkligen själva stå i närmare förhållanden till det mystiska än andra menniskor.

Den person här omtalas, var född och fostrad i ett sådant hem. Sen barndomen fick han lyssna på, och lära sig tro på alla slags vidunderliga sägner. Derför utbildades hos honom en tro på det övernaturliga som av intet lät sig rubbas.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:o M 8472:2.

Landskap: Blekinge..... Upptecknat av: August Holmberg.....
Härad: Bräkne..... Adress: Svängsta.....
Socken: Asarums..... Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vid de många besök jag under årens lopp gjort hos honom har han berättat följande drag ur sin levnad, som jag skall försöka återge precis som han omtalat det.

Jag förstår mig inte på folk nu för tien, som kan påstå att det inte finns nåt " Oansty " till. Jag har sett på möcket i mina där må du tro Agust. Och far min råkte också ut för åtskilligt konstigt. Han tillockmed visste reda på när han skulle dö "! Det var så : att sista Julen ~~xxvii~~ han levde, och han och Mor samt två av mina systrar som ej blivet gifta ännu utan voro hemma, så när de sutto till bords bad Far dem se efter på stugväggen om de kunde se något märkvärdigt. Men allihop påstod att de såg inte något ovanligt. Kan ni inte se att jag inte har nån skugga i kväll; frågade Far på nytt. Jovisst har ni skugga på väggen i kväll som andra kvällar, påstod de. Detta var i alla fall något som ej borde omtalas förrän dagen derpå. Men då dagen efter sa Far bestämt: Ni ska få se att jag lever intill nästa jul! Och han dog också frampå våren.

Som du väl sett så har här nedanför, ända till vägumläggningen för ett par år sen funnits en fjerdingspåle strax intill vägkan-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 8472:3

Landskap: Blekinge..... Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne..... Adress: Svängsta.
Socken: Asarums..... Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- ten. Efter vad de gamle berättade så hade en piga fött ett barn där engång som hon tatt livet av och sen grävt ner derbredvid. " Jaa! Hon talte säl om att innan hon döe, så sanning ä dä ! Och när jag gått förbi där nattetid så har jag hört jämmer och gnäll där ! Och har det varit månljust så har jag sett den lille ongen ligga där och kravla, mä di små händerna. Men har jag gått av vägen för att närmare undersöka så har allting varit tyst och försvunnit Och derpå har jag förstått att det varit ongens "vård" som visat sig !

(Det var förr: allmän tro, som ännu hysses av många. Att varje människa vid födelsen erhöll ett andeväsen, kallad "vård", som sedan följe människan i osynlig mätto, livet igenom ! Denne vård kunde ibland vara god, ibland ond Och människans böjelser voro i betydlig grad påverkade av vårdens ingivelser. Efter människans död fortfor vårdens att existera. Efter en salig människa gjorde vårdens ej något väsen av sig, om han än någon gång lät se sig. Efter en osalig menska blev vårdens en "gäst", som ofta blev farlig för de levande människorna. Svårigheten att förklara sammanhanget mellan kropp och själ har troligen givet upphovet till vårdens. När

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bräkne

Adress: Svängsta

Socken: Asarums

Berättat av:

Uppteckningsår:

Född år 1860 *i* Björnamåla, Asarum

denne i någon mån blivet personifierad har den varit bättre begriplig.)

Vid ett tillfälle berättade han:
Här kommer så många som vill jag skall skjuta över dem för "Villarpaskott"! Och här hemma skjuter jag med bössan som hänger där på väggen. Men ska jag gå bort nåanstans och skjuta över dem, så har jag en gammal pistol jag tar med mig! Men då är förunderligt mä dädära skjutandet Jag förstår inte att då kan göra så bra värkan som då gör, för då är ju inte så märkvärdigt mä då som en laddar mä Dät är väl så att sjelva kraften ligger i "bönen" = (besvärjelsen) som en läs! Dändare "Oen" = (Oden) har nog varit en knepiger "machång" = (överdängare) for eller kunde då inte betyda nåt , då en åberopa honom !

Du tar väl jord under sylfen ve södra gavelfönstret och lägger i bössan ? frågade jag.

Jaa ! Precis under gavelfönstret kan då inte bli. För stugan ä i öster-vester. Men ja tar jord under sidofönstret som är mot söder Och jag tycker då gör samma nytta !

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Blekinge *Upptecknat av:* August Holmberg
Härad: Bräkne *Adress:* Svängsta.
Socken: Asarums *Berättat av:*
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Och skjutandet hjälper, naturligtvis ?

Ja! för det mästa ! Du kännde väl torpar-Sven i H: Hans äldsta däka tjente vid gården Och hon fick en så förfärlig värk i sitt ena knä, en kväll när hon drev hem korna så att hon jämrade sig värre Di ställde henne te lasarettet dagen efter. När som däkan legat där en månads tid, så var knäet krokigt och så stort och svullet som om dä tillhörte en nämndamansmora. Däkans Far som gjorde dagsvärske på gården brukade köra produkter till stan varje lördag. Och denhära lördan sae däkan te honom: Ta mig mä hem i da så få jag åtminstone dö hemma Och dätta gjorde Sven Och sent samma kväll kom han till mig , och bad mig gå dit och skjuta över henne. Ja ! jag följdé mä och låg der över natten Och om morgnen hjelptes vi åt o bärta ut henne på en jordfast sten på gårdsplanen. Däkan va bleen så avmagrad och ynklior som ett benrangel! O jag sköt över henne och lade på av mina hemkokte salvor. Och om du vill tro eller inte så ble däkan bra igen pa tre veckors tid. Och några år efter blev hon gift och har fått många ongar Och di ä krya Och själv har hon aldrig haft ont i knäet mera!

Nog var dä märkvärdigt ! Det är då säkert.

Ja dä tyckte ja mä. Män sanning ä dä, ^{dä}må du tro !

ACC. N.R.

8472:6.

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bråkne

Adress: Svängsta.

Socken: Asarums

Berättat av:

Uppteckningsår:

Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.

FOLKMINNES-

ARKIV

Har du nån aning om vad Villarpaskott kommer av ?

Jo! Di säger att dä finns ett slags tröllfolk långt å nånstans, som di kallar för Lappar o di kan trölla allihop o när di bli osams och skjuter efter varandra o inte råka, så far skottet å härnerföre och råkar då någon här va i vägen så får han skottet Så talte både Far och Annikas Ola om att Och om än Ola nångång råkte ljuga. Så ljög då inte Far för me, dä är jag säker på. Men så sae Far: att det kunde va skogströlle mä som skickade av tröllskott. Nu är det förstås inte många kvar av skogströlle, ty åskan har slaget ihjel de flesta av den sorten.

Misslyckades aldrig ditt skjutande ?

Åhjö ! Nångång kan dä ta bom! Men dä beror på, att dom inte alltid vet att ge besked om i vilket mänskifte som di råkte ut för skottet! Fick di att i ny, så ska dä skjutas i ny Ellers tvärtom Har di t.ex. fått det i ny, och en skjuter över dem i nedan Så hjälper det inte, utan då får man skjuta omigen då det blir ny. Men ändå hjälper dä inte alltid ty ju längre tröllskottet får sitta kvar ju bättre rotar det fast, förstår du.

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Blekinge *Upptecknat av:* August Holmberg
Härad: Bräkne *Adress:* Svängsta.
Socken: Asarums *Berättat av:*
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Näj ! Det lär jag mig aldrig förstå !
 Jamän, hva sier du om dä, att jag sjelv sett engång då åskan höll
 på att slå ihjel ett litet troll ! Det var då jag tjente i Elmta !
 Så en dag körde åskan opp, och det blixtrade och skrall ett i ett
 Jag stod på gården och såg ett litet grått troll som sprang tvärs
 över gården och in i en öppning i stenfoten under den andra lagårn.
 Just då slog åskan ner och helt splittrade en vagn som stod på gården
 just intill dersom trollet sprang in Bonden kom ut i detsamma och
 då skrek jag till honom " Kors i jessu namn ! Hade inte vajnen vatt
 i väjen så hade åskan slaget ihjel ett tröll på gären " !

Gjorde åskan ingen skada föröfrigt ?

" Näj ! Inte not annat än att den skoffade kull mig, så jag satte
 rompan i gären så dä skvatt omkring mig !

Råkar någon ut för villarpaskott nu för tiden ?
 Jamän gör dä visst dä ! Det är icke mer än några veckor sen di kom
 körande hit mä en käring som fått villarpaskott i foten så hon kun-
 de inte gå Ja skot över henne om kvällen och sen plöstrade jag om
 henne Och dä hjälpte mä första gång !

Såsom ett slags sjelvbikt tillade gubben följande:

ACC. N:o

M. 8472 :8.

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bräkne

Adress: Svängsta.

Socken: Asarums

Berättat av:

Uppteckningsår:

Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

Du må tro jag har tänkt mycke på dethära skjutandet! Det kommer för mig ibland som om jag kanske inte blir saligo när jag dör för då jag har sånt för mig Men så tänker jag som så: Att när allting som sker är utsett i förväg så då som händer oss, då händer antingen vi vill eller ej Och då är den som utser allting tvungen te att veta om, att här finns någon som botar folk för " oansty ". Och då kan då väl inte va så förskräcklig synd heller När man gör att för att hjälpa sin sjuka nästa.

Eller vad tror du Agust ?

Svaret väntar han på ännu.

Personen var i sin krafts dagar, en stor ståtlig man, med ett väldigt skägg så att han imponerade på de som han kom i beröring med genom sitt vördnadsbjudande ytter I tal var han fäordig och avmätt!

(Uttrycket: " Oansty " = Odenstyg = Fördömt tilltag)

LUNDS UNIV.

FOLKMINNES-

ARKIV

ACC. N:o

M. 8472:9.

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bräkne

Adress: Svängsta.

Socken: Asarums

Berättat av:

Uppteckningsår:

Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.

FOLKMINNES-

ARKIV

Hur jag fick en vild Ekorre tam.

Med långa mellanrum har då och då någon Ekorre kommet på visit. Isynnerhet höstetiden, de är då det varit ont om barrskottsförn, då de anammat ett och annat äpple i fruktträden. Men någon ansats till att bli mera stationära på platsen har jag ej förmärkt förrän hösten 1932 då ett par Ekorrar började att infinna sig nästan dagligen och någon dag i Julhelgen fann jag båda i farten med att dra ihop material till ett bo som de placerade i en av granarna som växte på gårdsplanen. För att om möjligt vänja dem att stanna kvar fästade jag upp ett litet bord av plåt i en apel med många stammar, som växte strax utanför köksfönstret. Min avsikt var att försöka göra dem så tama som möjligt och räknade dervid med att när de dagligen sågo oss i rörelse och ingen skada skedde dem skulle de åtminstone vänja sig vid människors närvaro. Att jag skulle få dessa gamla, vid fullkomlig frihet vana djur så tama att de kom till mig och satte sig i handen under det jag matade dem, hade jag då ej förhoppning om. Till mat åt dem köpte jag överblifvna julnötter i butikerna vid Svängsta

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 8472:10

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bråkne

Adress: Svängsta.

Socken: Asarums

Berättat av:

Uppteckningsår:

Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

men som dessa i längden blevo otillräckliga måste något annat födämne anlitas. Bröd, torkat så att det var nästan flinthårdt åto de med begärighet Nu voro svårigheterna att anskaffa tillräckligt med föda uppklarade och nu återstod att försöka tämja djuren.

Det bo som Ekorrarne först byggde, hade de ej förankrat tillräckligt utan detta föll ner ur granen under enstorm i Februari 1933. Nervid jernvägen som går alldeles intill min täppa växte några risiga furor der ett övergivet skatbo fanns. Och detta accepterades för tillfället av Ekorrhonen, som här lade sin första kull ungar för året. Platsen var för övrigt riskabel ty i en annan fura några meter ifrån, hade skatorna sjelva ett bo, och om än ingen egentlig fara var för de gamle Ekorrarne så var det tvivelaktigt hur det kunde gå när de små ungarne börja att göra sina första utflykter. Skatorna såsom grannar föll nog icke Ekorrarne riktigt i smaken! Detta kunde man första derpå att Ekorrarne frampå vårsidan ännu engång byggde ett nytt bo i granarna på gårdsplanen. Denna gång i en grofstamrig gran, samt ovanligt högt uppe. Mer än 8 meter från marken. Och der hållas de för närvarande. Tätt bevuxet med fruktträd runt om behöver de ej sätta foten på marken när de äro på väg mellan mat-

LUNDS UNIV.

FOLKMINNES-

ARKIV

Landskap: Blekinge *Upptecknat av:* August Holmberg
Härad: Bråkne *Adress:* Svängsta.
Socken: Asarums *Berättat av:*
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-bordet och den luftiga bostaden de byggt. Här bli de ej som förut irriterade av de näsvisa skatorna, men har en farlig fiende i granarnes kattor som smygande fram i de tätta buskagerna ofta ta ett språng efter dem, men hittils lyckligtvis utan resultat.

Emedan det första lilla matbordet visade sig vara otillräckligt, derför att aldrig tvenne Ekorrar kunna dra överens om att samtidigt äta ur samma tallrick, lade jag en liten rak trädstam cirka 3 meter lång från det först uppsatta bordet bort till en klyka i en strax utanför köket växande Ask och fästade ett bord även här, nu hände det ofta att de någon kort stund lemnade varandra i fred om de voro på var sin plats; men sämjan varade aldrig länge!

Man kan icke säga om Ekorrhonan att den tillhör det svagare könnet. Ty den håller alltid ett strängt regemente. Hela tiden har honnen obönhörligt jagats undan från bordet medan hon själv ätit. Och nu då ungen är bliven så pass stor, att den kan reda sig själv, jagas även den undan. Deremot fäster den inte det ringaste avseende vid att någon småfågel slår sig ned bredvid den och tar för sig av maten. Den sitter oberörd och ger fågeln knapt ett ögonkast. Endast en gång

ACC. N.R.

M 8472:12.

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bråkne

Adress: Svängsta.

Socken: Asarums

Berättat av:

Uppteckningsår:

Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

på vintern kom en Nötskrika och satte sig bredvid Ekorr. Men en så stor konkurrent tålde den ej, utan satte i väg efter densamma. Nötskrikan flög endast ur träd i träd och tittade lite skämskt på Ekorren som gjorde sin yttersta flit att hinna fat skrikan. Och först, sedan denna blivet undanjagad ett långt stycke återvände Ekorr och fortsatte måltiden.

Honan som efter allt att döma säkert är minst ett år äldre än hanne, var emellertid den som fortast gick att bli god vän med. Från att först lära den att ta mat ur nypan på mig gick det sedan rätt fort att få den till att klättra ner för trädstammen och först ta maten jag lagt i flata handen. Derpå sätter den sig i handen helt trygg medan den äter hvarpå den tittar sig omkring om det vankas mera. Detta har ännu icke lyckats med någon av de andra. Men äro de i gott humör kan även dessa ta en nöt ur handen på mig! Stryker jag honan längs ryggen medan den sitter i handen och äter. Plirar den så smått med ögonen och hela hennes min tyckes stor tillfredsställelse.

Under dessa experiment har jag nogare betraktat de små liffliga djuren och dervid funnit att de i sin byggnad i flera hänseenden

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N.R.

M.8472:13.

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bråkne

Adress: Svängsta.

Socken: Asarums

Berättat av:

Uppteckningsår:

Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

afvika från öfriga djur. För det första är utrymmet för hjernan rundligt tilltagen Och i olikhet med andra djur som i regel ha munnen strax nedom näsborrarne är på ekorren avståndet mellan näsa och mun liksom på Apan och menniskan större än på andra djur. Andra däggdjur ha spenarna sittande rakt under buken Men hos Ekorren ha dessa fått sin plats långt bort åt sidorna. När Ekorren gör sina långa språng mellan träden kommer undersidan säkert ofta i kollision mot grenarna, och om då spenarna sutto på vanligt sätt voro de ofta utsatta för fara att skadas Derför har naturen visligt placerat dem i sidorna på djuret i stället. Men det mest förvånansvärdas hos Ekorren är hans fenomenala fingerfärdighet. På framfötterna har han endast ett knapt (^{störjbart}rudiment motsvarande tumme och utan någon klo). Men de öfriga fyra äro fria så långt upp åt handloven att man utan att göra sig skyldig till överdrift kan säga att han är långfingrad! Och hur mästerligt förstår han ej att använda dessa gripverktyg förvånansvärdt vig och smidig i hela kroppen är dock hans fingrar mest beundransvärdas med sina mjuka smidiga rörelser. Allt vad Ekorren förtär håller han fast med sina fingrar, samt vrider vänder och kastar om

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

8472:14

Landskap: Blekinge
Härad: Bräkne
Socken: Asarums
Uppteckningsår:

Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.
Berättat av:
Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

det med en virtuosmessig färdighet så att det skall bli så lämpligt som möjligt för munnen att komma åt. Under tiden sitter han på bakfötterna som en Känguru med krökt rygg och den yviga svansen upp-lagd längs ryggen. Men märkvärdigt nog griper han allt vad han skall förtära först med munnen. Om man t.ex. håller fram en nöt på så sätt att han måste sträcka sig så långt som möjligt för att räcka den. Så om han mycket väl nådde nöten med tassarne, griper han den ej med dessa utan begagnar dem som stöd mot vad som finnes, vanligen mina fingrar, Och först sedan han gripit nöten med munnen och satt sig i position tar han fatt om nöten med framtassarnes fingrar. När nöten blivet tom griper han om skalet med en finger inuti och de tre utanför, precis som vi tar en tallrick i handen varpå han helt nonchalant kastar skalet till sidan.

Ekorren eger god igenkänningsförmåga Så lätt som det numera går för mig att få honan att gå ner i handen och sätta sig. Skulle det ej lyckas för någon annan, Och finnes en främling vid sidan om mig kan jag nog få den till att gå ner och ta nöten, men han springer strax upp igen. Kan jag i längden freda den för kattorna torde den

Skriv endast på denna sida!

M 8472:15

ACC. N.R.

Landskap: Blekinge
Härad: Bräkne
Socken: Asarum
Uppteckningsår:

Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.
Berättat av:
Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

med tiden bli så tam att den vågar gå till vem som helst.

Häromdagen (Början av Juli 1933) kom 3 st. nya Ekorrar på visit. Tydlig varo dessa syskon och komna någonstans uppifrån skogarne. De ha nu varit här i närmaste omgivningen flera dagar, tydlig lockade till att stanna derför att de finner föda tillräckligt, Så att det ser ut som om Ekorr-kolonien skulle bli folkrik med tiden. Någon skada på fruktkarten här hos mig har jag ännu ej förmärkt och tror icke att det blir så farligt dermed någongång såvida de får annan föda tillräckligt !

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 8472:16.

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bräkne

Adress: Svängesta.

Socken: Asarums

Berättat av:

Uppteckningsår:

Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.

FOLKMINNES-

ARKIV

Mina småfåglar.

Djurstudie av Aug. Holmberg.

I likhet med föregående vintrar utströdde jag även vintern 1932 a 1933 Havregryns och annat ätbart till de många fåglar av alla slag som stannade vintern över och med hemortsrätt i grannskapet, fått för vana att uppsöka min utfodringsplats i trädgårn, strax utanför köksfönstret. Platsen vald med avsikt för att man lätt kan iaktaga deras beteende, och på samma gång så effektivt som möjligt freda dem för överfall av rofgiriga kattor! På senvintern 1933 sällade sig några Svarthättor till den öfriga flocken, och det är om ett par av dessa som jag nu närmast vill berätta.

I en stor Kastanje, växande strax utan stuguknuten har i många år varit uppsatt en fågelhålk som de flesta år haft bebyggare av olika arter fåglar. Nu var hålken gammal och fallfärdig varför jag i början av Maj 1933 uppsatte en ny hålk cirka 5 meter från marken, omkring en meter högre än den gamle, som fortfarande fick sitta kvar.

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Blekinge.....*Upptecknat av:* August Holmberg.....*Härad:* Bråkne.....*Adress:* Svänesta.....*Socken:* Asarums.....*Berättat av:**Uppteckningsår:* Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.....

Ett pardagar efter hälkens uppsättning började ett par Svarthättor draga ihop till ett bo och arbetade derved med liv och lust mellan varje gång de besökte matplatsen der ännu mat ströddes ut åt fåglarna. Om 5 a 6 dagar var väl boet i ordning emedan de nu ej mera kommo hemflygande med byggnadsmaterial utan i stället gav sig av på utflykter så att de ej syntes till på flera dagar i sträck. Jag trodde att de funnit en mera tilltalande boplats och flyttat för allvar ifrån mig. Och blev derför ganska belåten då en dag i slutet av Maj ~~XXXXXX~~ ett par av svart och vita flygsnapparen uppenbara sig och nu i sin tur började att dra till bo i samma hälk! Och de första dagarna av Juni började Svart-vits honan värpa ägg. Döm nu om min förvåning då jag efterhand kunde konstatera att båda slagens fåglar lågo i det trånga utrymmet sida om sida med varandra och ruvade sina ägg. Hur överenskommelsen slutits dem emellan är för mig obegripligt. Flygsnapparna hade byggt i mina fågelhållkar under flera år, så att dessa små vackra fåglar hade jag lärt att känna som ganska stridbara, gentemot andra inkräktare. Och att Svarthättan ej var en härsmån bättre förstod jag deraf, att om någon av mina Ekorrar

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N.R.

M 8472:18

Landskap: Blekinge
Härad: Bråkne
Socken: Asarums
Uppteckningsår:

Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.
Berättat av:
Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

kom skuttande genom grenverket i Kastanjen var Svarthättan på ögonblicket efter honom med hårda vingslag om öronen så att han förskräckt kilade undan så fort i hans förmåga stod. Men någon strid emellan de olika fåglarna såg jag aldrig till. Men den frågan måste man ovillkorligen göra sig: Hur, och på vad sätt kunde fåglarne göra klart för varandra att det trånga utrymmet i den gemensamma *holten* skulle betraktas som neutralt område, der var och en i sitt hörn fick styra och ställa efter gottfinnande? Svaret härpå är för mig omöjligt att formulera. Fågelhälken var gjord fyrkantig av 5 a 6 tums bräder, så att storleken inuti var ej mera än knapt 10 x 12 centimeter. Nu i Juli är ungarne av båda arterna kläckta och håller som bäst på med att orientera sig i omgifningen Men varje art flyger för sig sjelva.

Hela företeelsen med dessa fåglar var i högsta grad ovanligt. Något dylikt har icke förr inträffat hos mig under alla år jag haft fågelhälkar uppsatta. Och fastän fåglarne synes förträffligt, vågar jag ej hysa den förhoppningen att det upprepas oftare. Det bevisar i alla fall att fåglar av olika art, kan gentemot varandra

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 8472:19

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bräkne

Adress: Svängsta.

Socken: Asarums

Berättat av:

Uppteckningsår:

Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

visa en fördragksamhet, höjd över allt småsinne. Man skulle få leta
länge, med ljus och lykta bland menniskorna för att finna något
motsvarande.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:o M 8472:20.

Landskap: Blekinge
Härad: Bråkne
Socken: Asarums
Uppteckningsår: 1860

Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.
Berättat av:
Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Gulsparven (*Emberiza citrinella*)

Som icke kunde lära att försörja sig själv!

Bland de många olika slag av småfåglar som såsom övervintrande samlas till min utfodringsplan under vintermånaderna förekomma många Gulsparvar. Under föråret 1933 lade jag märke till att en liten ruggig Gulspurv aldrig blandade sig med de öfriga omkring den utströdda utan höll sig något undan. Och ändå varje gång erhöll åtskilliga munsbitar av en annan Gulsparvshona som väl sjelfvilligt åtagit sig att vara den tjenande system. Till en början uppfattade detta såsom ett slags början till den blivande parningen längre fram på våren. Men då jag vid närmare granskning fann att båda voro honor förstod jag att jag härför kommet på vilospår. Men som jag av gammal erfarenhet visste att djuren ofta visa stor hjelsamhet mot en sjuk eller efterbliven individ, antog jag att den här hjelbehöfande lilla fågeln råkat få någon skada så att den för tillfället var urståndssatt att på egen hand försörja sig. Härved fick det förbli och jag konstaterade för varje dag som gick att hjelsamheten utövades oförminskad, och emottogets lika begärligt av den andre parten. Någon

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:o

M 8472:21.

Landskap: Blekinge.....

Upptecknat av: August Holmberg.....

Härad: Bräkne.....

Adress: Svängsta.....

Socken: Asarums.....

Berättat av:

Uppteckningsår:

Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.....

skada eller något fel på den i min tanke tafatta fågeln kunde ej upptäckas. Han kunde sitta på en gren, hoppa fram på marken, och flyga lika fermt som de öfriga Han endast saknade mod företagsamhet eller vad det nu var att se sig själv tillgodo på egen hand. Så gick vintern, våren kom och efterhand skingrades foglarne var på sitt håll till de platser der de ämnade bygga sina bon.

Tiden gick till den 28 Juni 1933. Jag satt i skuggan av ett äppleträd och småpratade med en av mina Ekorrar som för tillfället satt på det i Apeln fästade matbordet, Då en flock gulsparvar slog sig ner på grenarna runt omkring och en av dem kom fram på bordet för att se efter om bland Ekorrens mat fanns något som dugde för honom. Genom den djervhet han ådagalade visade han tydligt att han varit här förr och ej fruktade för att slå sig ner bredvid Ekorren. I detsamma kom samma ruggige fågel som jag igenkände sen i vintras och slog sig ner bredvid den förste samt satt tåligt afvaktande att den skulle bli matad, vilket också skedde flera gånger. Här var utan tvivel samma fåglar som jag iaktaget i vintras! Men hur hade det varit möjligt för Gulsparvshonan att dra försorg om den efterblivne

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:o

M. 8472:22.

Landskap: Blekinge
Härad: Bräkne
Socken: Asarums
Uppteckningsår:

Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.
Berättat av:
Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

oduglingen under de veckor hon värpt och rufvat. Detta var en gåta. Honan var åtföljd av fyra ungar av årets kull Och alla ha under den vecka som sedan gått infunnet sig en eller två gånger dagligen. Skall bli intressant att se om de kan överleva nästa vinter.

När jag började med att utfodra småfåglarna om vintern använde jag först en mindre träskiva som bord men fann snart att denna metod var olämplig på en plats der fåglar i tjogtal infinna sig. Der var jämnt strid och oväsen. De djärvaste och förslagnaste tog alltsammans och de öfriga fingo ingenting. Långt bättre var det då att skotta undan snön på en större yta och strö ut fodret vidlyftigare Då kunde lite var komma åt något. Att det under alla förhållanden ändock blir kiv och slagsmål är omöjligt att hindra Och den menniska som försökte att här reglerande ingripa skulle snart finna att han förstörde trevnaden för fåglarna och nöjet för sig själv. Naturen har härvidlag skapat en omutlig lag der den tilltagsne vinner och den foglige och eftergivne tappar Och denna lag går ej att ändra åtminste då det är fråga om de vilda djuren. För övrigt borde varje trädgårdsegare vinnläggja sig om att hjälpa småfåglarne med

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:o M 8472:23.

Landskap: Blekinge.....
Härad: Bråkne.....
Socken: Asarums.....
Uppteckningsår:

Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.....
Berättat av:
Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.....

lite mat under den kallaste årstiden . Dessa återgälda besväret och den obetydliga kostnaden, med att ur trädens bark och springor uppleta och förtära en mängd larver och insekter som anners om vårarne och under somrarne härjade såväl blad som frukt på träden.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8472:24.

Landskap: Blekinge
Härad: Bräkne
Socken: Asarums
Uppteckningsår: _____
Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.
Berättat av: _____
Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Elsebråna Måle.

En fornäm gammal bondgård.

Av Aug. Holmberg.

Enligt ortsnamnsforskarens åsikt, tillkännager namnet, att
gården på 1500 talet, avskilts såsom utmål från Elsebråna stamhemman.
På 1860 talet och sedan långt framåt, egdes den av Jonas Bengtsson.
Härstammande från den ansedda Elmtasläkten. Denne som var en kunnig
jordbrukskare och driftig affärsmän företog stora nyodlingar och satte
jordbruket i gott stånd. Samt lät uppbygga in och uthus. Bonings-
huset: ett verkligt trälott är byggt med liggande 4 " timmer i så-
kallad knuttimring Och ladugårdarne i skiftesverk. Beläget på en
nästan jemn högslätt med svag lutning åt söder, är det vidd och
luftring över utsikten. Strätet: från byvägen upp till gården skär
mitt igenom ett åkerskift, som motsvarar åkerarealen på en medel-
stor gård. För övrigt är här som vanligt i Blekinge, åkrarna ströd-
da lite varstans på egorna. Vesterut kommer norrifrån ett litet vat-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. 8472:25

Landskap: Blekinge
Härad: Bräkne
Socken: Asarums
Uppteckningsår:

Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.
Berättat av:
Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-tendrag från några småsjöar. Och där fanns förr en skvaltkvarn som flitigt anlitades för gården mäld. Någon större kvarn fanns icke på långa vägar. Ånnu synas fragment av kvarnen. Men var tomten som brukade hålla till i kvarnen och alltid välvilligt väkte mjölnaren när något var på tok, tagit vägen är okänt !

Som ett bevis på J. Bengtssons affärsgeni, kan omtalas : Att han, anände att det efter Fransk Tyska kriget 1870 Med all säkerhet kom att efter fredsslutet bli efterfrågan på trävaror i utlandet. Inköpte han ett skogsskift i Susekull för 18,000 kronor. En väldig summa på den tiden att åstadkomma för en enskild person Då inga lån kunde uppbringas på billigare villkor än 6 % ränta. Men följden visade att han räknat rätt! Han byggde eget sågverk vid ett litet fall i Mörrumsån. Numera helt dränkt genom Åkeholmsfabrikens höga dambyggnad. För utdrivningen av skogen som tog flera år, hade han egnadragare med körkarlar deruppe.

Nuvarande egaren S. Jonassón, är en person som pietetsfullt vidmakthåller gården gamla traditioner. På samma gång som de nya jordbruksmetoderna införes så långt de anses motsvara förväntningarna, bibehåller han det gamla beprövade som kan anpassas efter tidens krav.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:o M. 8472:26.

Landskap: Blekinge
Härad: Bräkne
Socken: Asarums
Uppteckningsår:

Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.
Berättat av:
Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Det är sålunda en av de få gårdar, der man ännu kan få se en fårskock i bet under somrarne! Lövhöstnad, enligt gammalt maner förekommer här ännu. Och för den som kan vara intresserad av att se hurudana våra gamle lövängar sågo ut, finnes här ännu några kvar. Det är verkligen intressant att under Jonassons älskvärda ciceronskap göra en rundtur på gården egor.

Det kullfallna trädet som synes på teckningen, var en jättelind som blåste omkull i Julistormen 1931. Dervid åstadkommande en skräll så att de innevarande trodde att hela gården brakade över ända. Trädet höll enligt Jonassons uppgift över elva alnar i omkrets. Således cirka 7 meter. Och var säkert Blekinges största träd.

Förbindelsevägen i ost och vest från Målen till Per Nils Hoka En sträcka på över fjerdingssvägen, är en av de ödligaste i våra trakter. På endast ett ställe ser man en torpstuga på något avstånd. För övrigt gick den överallt fram i risig snårskog. Och hur många gånger man gick här, sägs aldrig någon trafikant, gående eller körande. På två ställen finnes gamla, nu med mossa och enbuskar övervuxna potatesgravar. Minne från fordnas svedjeland! Dessa, och de bit-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 8472:27

Landskap: Blekinge
Härad: Bräkne
Socken: Asarums
Uppteckningsår:

Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.
Berättat av:
Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-vis fallfärdiga trädgårdsgårdarna, som troget slingrar sig fram efter vägens många och stora krökar, var det enda som påminde om mänskans ingripande i naturen. Den nya efter linial anlagda vägen förkortar densamma betydligt. Men man får det intycket: att de, som ansågo vägen obehövlig, och derför reste hinder mot densamma. I huvudsak hade rätt! Å andra sidan är den nya vägen en idealplats för den som vill lära sig att köra cykel. Ty här kan de gott påräkna att få färdas ostörda i veckotal.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M.8472:28

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bråkne

Adress: Svängsta.

Socken: Asarums

Berättat av:

Uppteckningsår:

Född år 1860 i Björnamåla, Asarums

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bokskogar och Ållonsvin.

Denna kombination kan tyckas underlig. Men i gamla tiden med dess primitiva jordbruk, hade någon svinuppfödning i större skala knappast varit tänkbar om icke landet varit försedd med stora Bok och Ekskogar!

I äldre tid, och ända fram i mitt minne, fanns här i Bleking ganska mycket Bokskog. Knappast något hemman fanns, som ej på sitt område hade ett eller flera större Bokbestånd! I dagligt tal kallade: "Bokhult". Något herligare och mera tilltalande än ett bokhult i lövsprickningen på våren kan man ej finna i vårt land! Knapt hade snön smält på våren förrän bokhultens massa stod som en mörkbrun sky över den mörka markytan. I mårn som marken torkar upp börjar hulten tätna och ljusna allteftersom knopparne svälla. Så en mild morgon brister knopphöljen. De små mjuka bladen sticka ut som fjun och skimrar som silke för solens strålar. Fjunden flyter ihop och dämpar dagern emellan de grå stamarne. Påverkade av de ljumma vårvindarne slå löven ut som genom ett trollslag till alltmer tätnande

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 8472:29

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bräkne

Adress: Svängsta.

Socken: Asarums

Berättat av:

Uppteckningsår:

Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

massor. Inne i hultet herskar nu en sälsam dager, dit solens strålar endast sparsamt silar ner genom det tätta ljusgröna valvet. Här inne är det tyst! De lossnande knoppfjällen falla ljudlöst ner som skuggor till marken. Det är svagt härinne der ffolårslövet i stora högar ligger i dunklet. Sturzen Becker säger om Boken: " Detta lummiga löfvalv, denna tätta och svala skugga, inbjuder oemotståndligt till att ligga i grönräset och blåsa flöjt eller höra på näktergalen. Bokskogens hela plastik i dessa mjukt rundade former, själva dess vänligt ljusa grönska häntyder genast vid första ögonkastet på någonting fridfullt och idylliskt."

Ifråga om folkhushållningen har boken spelat en stor roll! När det yttre gråa skalet på barken tagets bort, kunde den inre ljusa sidan användas till nödbröd, sedan den först krossats i en kvarn. 1868 användes sådant barkbröd rätt mycket. Sjely smakade jag sådant men fann det förfärligt beskt så att det ej var ätbart utan i yttersta nödfall ! Bokållonen deremot voro både välsmakande och näringssrika, men förorsakade gerna trög afföring. Detta kunde man emellertid hjälpa om man till ett sådant mål tog ett par matskedar grävsvins-

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Blekinge..... *Upptecknat av:* August Holmberg
Härad: Bräkne..... *Adress:* Svängsta.
Socken: Asarums..... *Berättat av:*
Uppteckningsår: *Född år* 1860 i Björnamåla, Asarum.....

-fett! Bokållon samlades ihop säckvis, för att användas till föda i min barndom. Tyvärr blir det icke ållon på samma träd utan vart femte eller sjette år. Men i ett större Bokhult bär några träd ollon det ena året, och andra det följande så att sällan var det total brist på ållon i skogarne. Framförallt voro ållonen värderade såsom föda till svinen. Dessa släpptes då lösa i skogen der de sedan fingo söka sin föda bäst de ville. Och den bonde som hade en större bokskog tog mot viss ersättning emot svin från de bönder som ej hade bokskog på den egna gården. Det berättades att det i äldre tid utgått en viss skatt till kronan från varje med bokskog försett hemman. Och likaså hade presterskapet från sådana hemman haft Tiondegrisar beräknat i sin lön.

Bärande träd, vartill räknades förutom Bok även Ek Oxel och Surapel voro i gamla lagen skyddade mot afverkan så att ingen fick på sin gård hugga sådana träd utan att kronobetjenterne först utsynat dem och och då stämplades i regel endast de som voro vissna eller skadade. Friska Bokträd stämplades ej utan då det var frågan om att hugga költrä till fartygsbygge. Jag har sjely varit med om

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bräkne

Adress: Svängsta.

Socken: Asarums

Berättat av:

Uppteckningsår:

Född år: 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

att hugga bokträ till kölar som hället 24 alnar i längd samt varit 14 x 18 tum hela sin längd och nästan skarpantiga. Det var verkliga jättar man kunde få se i skogarne på den tiden.

Även till nötkreaturen underhåll kunde boken användas. Låg snön på marken till långt fram på vårsidan blev det alltid ont om fodret. Då lades mera vikt på ängskulturen och svedjelanden än på sjelva åkern. På grund av det rikligare sommarbetet, en följd av svedjorna höll bonden i regel flera kreatur än han kunde vinterföda varför nästan alltid uppstod svältfödning om vårarne. När sådan inträffade körde man till Bokhulten och högg ner en mängd grenar av träden som sedan afkvistades så att endast småriset med vidhängande knopp togs vara på och kördes hem. Denna ytterst magra kost fingo djuren livnära sig med. Man kunde derför alltid om vårtiden höra dem böla dagen lång pinade av hungern som de voro. Detta bölande kallade man för: " Vårgnallen ".

Ungefär i samma veva som den utvidgade näringsfriheten blev tillåten, upphörde förbudet att hugga " bärande träd ", och sedan gick det fort med förstörandet av bokskogarne. Visserligen finnes

ACC. N:o.

M.8472:32.

Landskap: Blekinge..... Upptecknat av: August Holmberg.....
Härad: Bräkne..... Adress: Svängsta.....
Socken: Asarums..... Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

ännu några rester kvar av dem på ett och annat ställe. Men den ljusa vackra tavla som Blekinges bokskogar då erbjöd finnes nu ej mera. Granen har i stället invandrat och gjordt landskapet dystert och frånstötande!

Jag nämnde härofvan något om ållonsvin och eftersom äfven dessa tillhör " Det som gått ". torde det kanske intressera att få höra något närmare besked om dessa ilskna och stridslystna djur, vars otrevliga för att icke säga: Farliga bekantskap jag gjorde mer än en gång under mina uppväxtår. Den svinras som allmogen hade då för tiden var en mager skränglig art, som fordrade ett par år för att kunna uppnå den storlek som vår nuvarande svinras kan erhålla på fem a sex månader. Riktigt feta blevo de ju aldrig på ållonskogen, endast gott hull erhöllo de der. För att få dem slagtfeta behöfde de hållas någon tid hemma i stia samt erhålla bättre foder. De hade nog kunnat lägga tillräcklig fetma på ållonen ifall de varit mera stilla men deras upphörliga kringströvande varvid hela skaran i samlad trupp tågade fram uppökande marken och på samma gång för-

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. *M 8472:33.*

Landskap: Blekinge
Härad: Bräkne
Socken: Asarums
Uppteckningsår:

Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.
Berättat av:
Född år 1860 *i Björnamåla, Asarum.*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-störde gräsväxten der sådan fanns, tog betydligt på hullet! De försnämde intet ätbart som kom i deras väg Men de betedde sig ej som fiender mot de i markerna kringströvande nötkreaturen Deremot kunde det uppstå skarpa strider när tvenne olika hopar svin möttes. Alla utmarker voro då ohägnade så att om man undvek inegorna kunde vi i min barndom gå ifrån Långesjönäs öster om Asarum och upp till Stenfors skogen i Småland utan att behöva kliva över någon gärdesgård, följaktligen fanns det ganska många flockar svin på denna långa sträcka. Men den flock som släppts ut från varje byalag höll troget ihop som maren igenom och blandade sig sällan ibland några andra. Fanns någon gammal Orne eller Galt i flocken blev denne såsom ett slags anförare och förkämppe för hela flocken. Ofta kunde hända att någon sugga fick grisar under sommarens lopp och dessa traskade med i följet under ett ouphörligt smågnällande kom då en hund eller räv i närheten och som någon gång hände gav en griskulling ett tjuvnyp så att den gallskrek så var det färdigt. Endast en hastig flykt kunde då innebära räddning! Motstånd var lönlöst. Ett par gånger hittade vi kvarlevor efter rävar som på något sätt råkat komma in i svin-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M 8472:34

Landskap: Blekinge
Härad: Bräkne
Socken: Asarums
Uppteckningsår:

Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.
Berättat av:
Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-flocken och blivet sönderslitna. Gick någon genom skogarne åtföljd av hund och denne blev angripen var aldrig lönt att försöka hjälpa hunden eller ens komma i närheten av stridsplatsen. När svinen blivit retade tog de icke någon hänsyn varken till djur eller menniskor. Det berättades att på den tiden vargar fanns här i Bleking, kom en sådan en gång strykande fram över de översvämmade och isbelagda fälten vid Kolsbroån. Något norr om där nu Tränsums jernvägsstation är belägen, i akt och mening att anamma en på kärren is kringströvande Orne. Det blev strid på liv och död men Ornen var situationen vuxen och dödade vargen. Från denna älg fick kärret der striden utkämpades och som nu är odlad, namn av "Ornamosse".

Av de många otrevliga möten vi hade med ollonsvin, kan det kanske roa läsaren att få höra omtalas ett! Till sina slutliga följd blevo alla likartade. Fastän lokal, detaljer och mer eller mindre spännande poänger naturligtvis vexlade. Det enda sätt att klara sig var ögonblicklig flykt såvida djuren av någon orsak blivet retade. Dagen efter kunde man tryggt passera samma flock när de åter kommet i gott humör. Voro djuren uppe och i rörelse samt något i förväg

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Blekinge. *Upptecknat av:* August Holmberg
Härad: Bräkne. *Adress:* Svängsta.
Socken: Asarums.
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

kunde varsna den ankommande visade de ingen fiendskap Men lågo de stilla och sovo, samt måste russa upp yrvakna när man kom, var det klokast att vara försiktig! Bar det så illa till att i förvirringen någon liten griskulting blev trampad så att han skrek, voro på ögonblicket alla djuren färdiga att kasta sig över den ankommande, som de trodde vara orsaken till lillegrisens nödrop. Och då gällde det att vara kvick i vändningarna! Ett hugg av djurens långa betar gav ohyggliga sår, långt farligare än om de skurits med en kniv.

En oktoberdag voro vi uppe i Belganets stora bokskogar. I regel hade vi aldrig hund med oss, ty om vi undantager luktsinnet, i vilket en hund var öfverlägsen Så kunde vi sjelva av nerböjda strån, små obetydliga rubbningar i mossan på marken, m.mera Spåra samt draga av företeelserna våra slutsatser bättre än någon hund Samt kunde undvika att göra det minsta buller. Vilket en hund aldrig kan låta bli! Men denna gång hade far lånat en rätt bra hund, som var med. Detta år hade det blivet ont om både Bok och Ekollon, och derför voro svinen mera magra och argare än de år det var gott om ållon ty då voro de mera tröga och makliga. Bäst det var kom vi bland en

ACC. N.R. M. 8472:36.

Landskap: Blekinge.....
Härad: Bräkne.....
Socken: Asarums.....
Uppteckningsår:

Upptecknat av: August Holmberg.....
Adress: Svängsta.....
Berättat av:

Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

skock svin på en 12 a 15 st. Av någon orsak högg den arge hunden ett av dem i trynet och kraftig som han var slog han omkull det i marken. Grisen skrek förtvivlat och med detsamma blev det rörelse i varje buske! Far kom i en fart upp på en stor hög sten, dit han även lyckades draga upp hunden. Jag som var liten och vigare, kastade bössremmen över axeln och klättrade kvickt upp i ett träd. Alla svinen samlades omkring stenen dit far tagit sin tillflykt och där han visserligen var trygg, men ur ständ att komma derifrån, utan att bli söndersliten av de ilsksna djuren. Särskildt var der en galt större än de andra som var i högsta grad upprestad! Troligtvis var han anförare för skaran. Strax efter att jag satt mig till ro på en gren hade jag utfunderat en plan att förhjälpa oss derifrån, som jag trodde var utförbar. Men jag hade respekt för den stora galten, och bad om lov att få skjuta den, men blev förbjuden att göra detta! Vi slår oss till ro en stund, så kanske det blir någon tillfällighet som hjälper oss ur klistret, sa far. Det gick flera timmar så att det blev trötsamt att sitta på en gren som en fågel, men djuren vek ej från stenen, och de syntes ut att vara lika arga. Under tiden

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 8472:37

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bräkne

Adress: Svängsta.

Socken: Asarums

Berättat av:

Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hade jag omtalat min plan som bestod deri: Att jag medan jag satt i trädet drog av mig kläderna samt hängde dem och bössan så lågt på en gren att far kunde räcka dem med handen. Om jag sen kunde lyckas att osedd klättra ner och smyga mig bort ett litet stycke så att jag fick något försprång, ämnade jag locka hunden till mig då jag var viss om att alla svinen i ilskan skulle sätta efter honom. Så hade vi en sjö nedom backen några hundra meter från oss. Dit trodde jag det skulle lyckas för mig att springa hvarpå jag ansåg mig bergad. Ty i vattnet går aldrig ett svin längre ut än tills vattnet går upp på sidan. Sjön var visst temligen bredd, men fastän vattnet allarederan var kallt trodde jag mig ändå kunna behålla värmen i kroppen medan jag simmade över. Far kunde inte simma så att för honom gick det inte att klara oss ur vår iråkade situation. Under tiden skulle far ta mina kläder och ge sig iväg runt om sjön till andra sidan der vi borde träffas. Kom han över den stora bäcken samt andra sidan sjön var han såväl som jag i säkerhet.

Försök, sa far! Men spring som tusan, Så magra och lätta som svinen äro i är fruktar jag att de hinner dig innan du kommer ner till

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. *M 8472:38.*

Landskap: Blekinge..... Upptecknat av: August Holmberg.....
Härad: Bräkne..... Adress: Svängsta.....
Socken: Asarums..... Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sjön. Åhstrunt, mènte jag helt kavat! Ni må tro det skall inte bli
tid till att växa mossa under fötterna på mig, när jag kommer i farten.
Tur hade jag, ty allting gick ungefär som jag beräknat. När jag kommet
en 50 alnar bort, lockade jag på hunden, men han vågade inte ta språng-
et ut frå stenen, hvarför far resolut kastade ut honom långt bakom
de tätt hopträngda och ilsket grymtande djuren. Sen blev det fart
både för hunden och mig, -hack i häl följd av de av ilkska fnysande
svinen. Kapplöpningen höll på att överstiga min förmåga! I samma
ögonblick jag kastade mig i vattnet hade jag hela svärmen strax baktom
mig på stranden. Till all lycka var vattnet långgrunt så att jag
kunde hämta andan innan jag gav mig iväg öfver sjön. Hunden som tro-
get följt mig, såväl när jag språng som när jag började simma höll
på att tröttna innan vi kom öfver så att till slut måste jag hjelpa
honom. Under tiden fick jag höra Fars Hallå uppepå backen också blev
det en ny språngmarch.

Så slutade äfventyret denna gång. Och fastän det inte alltid
bar lika illa till, kom vi doch vid flera tillfällen i kollision
med ållonsvin. Men lyckan stod oss bi, så att alltid blev det utväg

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 8472:39

Landskap: Blekinge.....

Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bräkne.....

Adress: Syängsta.

Socken: Asarums.....

Berättat av:

Uppteckningsår:

Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

på något sätt. Men vi aktade oss efter detta för att ha någon hund
med oss i ållonskogarne.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M.8472:40.

Landskap: Blekinge
Härad: Bråkne
Socken: Asarums
Uppteckningsår: 1932

Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.
Berättat av:
Född år 1860 i Björnamåla, Asarums

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Möllegårdens kvarn och Kärrsjöns avtappning.

Bild ur folklivet på 1880 talet.

Ett par kilometer norr om Svängsta ligger ett litet hemman: Möllegården. Obetydligt till arealen och med branta backar, bergklintar och försett med Milliontals lass större och mindre sten överallt, har dess värde ur jordbruksynpunkt varit ringa eller så gott som ingen. Har likväl så långt tillbaka som någon vet omtala varit uppdelat mellan trenne bönder, hvartill på sednare tid kommet den fjerde. Den störste av gårdarne har sen gammal tid varit gästgivaregård och hade rättighet till bränvinsutskänkning ända till slutet av 1880 talet. Och var under den tiden en av de mest riskabla gästgivaregårdar i Blekinge att passera. Otaliga äro de våldsdåd och slagsmål av den vildaste art som derstädes utspelats och i vilka jag sjely genom omständigheterna flera gånger måst deltaga. Ett par dråp som inträffat här i närheten under min tid kan helt skrivas på bränvinets konto! Vid Möllegården utmynnar i Mörrumsån en vattenrik bäck, med uppsamlingsådror från tvenne håll. Den östra strängen uppsamlar vattnat

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

18472:41.

Landskap: Blekinge
Härad: Bräkne
Socken: Asarums
Uppteckningsår: 1932

Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.
Berättat av:
Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

från sjöar och kärr inom Slänsmåla och Kullemåla hemman, och den Vestra tar sin början i Yasjön strax öster om Hemsjö, genomflyter sedan flera sjöar inom Yamåla Susekulls och Ysnamåla hemman och förenar sig med den östra strängen i det lilla Ysnagöl strax nedom Ysnamåla gårdar. I båda bäckarne har funnits många skvaltkvarnar varom ruiner av gamla damm och kvarnbyggnader än i dag bärা vittne. Efter att bäckarne förenats bildar de först det höga fallet vid Ysnamåla, der sen äldsta tider funnits kvarn och såg och som nu uppstått i nytt och moderniseradt skick. strömmar derefter genom den rätt stora Kärrsjön samt kommer fram mellan raviner och väldiga klippartier nervid Möllegården där den åter bildar ett högt fall som med en lång vattenränna på 45 meter ytterligare förhöjts så att Möllegårdens kvarn gick med så kallat " Överfall ". D.v. säga: Vattnet från rännan föll på hjulets översta cirkelkant.

Sjelva kvarnbyggnaden var tilltagen i stora mått. Alla väggarna voro uppförda av väldiga stenblock utan minsta tillarbetning, 5 till 6 fot tjocka. Utan puts eller ~~rapning~~, Öfver dörringången lågo flera grova Ekalkar a 10 x 12 tums tjocklek som huggits endast på

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M. 8472:42.

Landskap: Blekinge.....

Upptecknat av: August Holmberg.....

Härad: Bräkne.....

Adress: Svängsta.....

Socken: Asarums.....

Berättat av:

Uppteckningsår: 1932.....

Född år 1932 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

två sidor. Dessa uppbar tyngden av stenväggen ovanför dörrhålet. Och likadant förhöll det sig vid väggöppningen som lemnats för hjulaxeln. Fönsteröppningar fanns, ett på vardera gaveln cirka 1 aln i fyrkant. Men så långt jag minns tillbaka fanns i dessa ej några bågar med glas utan hålen stängdes med träluckor, utan gångjern. Det påstods att i gamla tiden hade der varit bågar i vilka i stället för glas varit fästade torkade och skrapade urinblåsor. Taket på kvarnbyggnaden bestod av läkten och halm som hölls fast vid läkten med björkvidjor.

Machineriet var enkelt och ganska klumpigt! Vattenhjulet var byggt av 3 tums plank till ringarne och höll i diameter 6 alnar. I förhållande till vattenmängden således nära dubbet mot vad det bordt vara. Hjulaxeln av Ek var kolossal, 1 aln i fyrkant och 9 alnar lång. Den inre utvexlingen var också ytterst klumpig och enkel. Endast det lödräta långjernet som med sitt i öfra ändan fastsatta segel var av jern. Lyktan eller stjernhjulet, som var fast förenat med långjernet var helt och hållet av trä och likaså det klumpiga kugghjulet som satt på inre ändan av hjulaxeln. För att stenarne

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 8472:43.

Landskap: Blekinge
Härad: Bräkne
Socken: Asarums
Uppteckningsår: 1932

Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.
Berättat av:
Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

skulle få någon fart var kugghjulets diameter fullt 8 fot. Trots detta gick de stora 10 spanns kvarnstenarne mycket sagtä hvarför afverkningsprodukten blev ytterst liten. En av de förnämste orsakerna härtill var att man sällan högg in några refflor i stenarne. En tidsenlig kvarn bör ha refflor i stenarne till ungefär hälften av deras yta då blir mjölet finare och afverkningsförmågan mångdubbel! När kvarnen var i gång bullrade och knakade det i bjelkverket som om hela kvarnbyggnaden varit på väg att störta samman.

Enligt gammal sed, voro kvarnfallen i bäckar och åar uppdelade på olika hemman. Och så var det med Kärrsjöbäckens fall vid Möllegården. Detta hade tilldelats bönderna å Möllegårdens och Öjavads hemman. Jordgöls bönder som hade sina egor öster derifrån hade egentligen kvarnfall på Jordgöls egor i samma bäck 1 kilometer högre upp. Men när Kärrsjön i slutet av 1890 talet sänktes, måste denna kvarn rivas emedan fallet utdikades. Dåvarande bonden på den ena Jordgölgården Sven Isakson ville då köpa sig rätten till att använda Möllegårds-kvarnen för malning av sin säd. Den störste delegaren i denna kvarn var bonden Jöns Björnson i Öjavad, kommen från Hemmingsmåla i Jems-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 8472:44

Landskap: Blekinge
Härad: Bråkne
Socken: Asarums
Uppteckningsår: 1932

Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.
Berättat av:
Född år 1860 *i* Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- högs socken och var genom giftermål med Gomme Bengtssons dotter Johanna kommen hit till Öjavad. Han beskrivs som en fridsam ordningsälskande person som ej gerna kunde förlika sig med S. Isaksons levnadssätt och metoder. Hvarför han motsatte sig förslaget att Isakson skulle få bli delegare i kvarnen.

Isakson var en rivande karl driftig bonde och drev en temligen omfattande skogsaffär söp och slogs och var, när så kunde bära till alls inte nogräknad i sina förehavanden. En fulllödig typ för det äldre slägtets levnads och åskådningssätt. Men hur det nu gick till lyckades han köpa sig lott i kvarnen, trots Björnsons protester.

Om den animositet som rådde emellan Isakson och Björnson haft sin rot i någon annan orsak än det nu omtalade kvarköpet har jag ej kunnat erhålla besked. Men med den kännedom jag ända från första min barndom egde om Isakssons lynne håller jag mycket troligt att I. vid något tillfälle lappat om ryggtavlans på Björnsson. Faktum var: Att de ej helsade på varandra när de träffades, och Björnson undvek I. såvida det var möjligt.

Hände sig så att Björnson om våren, troligtvis i maj månad 1881

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 8472 : 45

Landskap: Blekinge
Härad: Bräkne
Socken: Asarums
Uppteckningsår: 1932

Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.
Berättat av:
Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

(Årtalet antecknade jag, så att detta är bestämt) kom upp till kvarnen med ett par säckar råg han skulle mala (Någon egentlig mjölnare fanns här ej, utan varje bonde malde själv sin säd så gott han kunde) När någon på eftermiddan passerade förbi kvarnen, lade denne märke till att vattnet var släppt på hjulet för fullt så att det forсадe men kvarnen stod still. Eftersom dörren var öppen kikade han in, och såg då att Björnson hängde ikläm emellan det stora kugghjulet och lyktan, eller stjernhjulet som dess rätta namn är. B. var död och kall, alldeles svartblå i ansigtet, tungan hängde långt ner och hans utseende var skräckinjagande.

Eftersom hvarken denne person eller någon av de han tillkallade visste utväg till att kunna få B. loss der han satt inklämd sändes bud på Håkena Ola (Ola Håkansson). Denne som var både snickare kvarnbyggare och lite mekaniker bodde en god kilometer söderut i en liten ryggåsstuga som ännu finns kvar, några minuters väg norr om Möllegårdens skola. När Ola kommet dit och tagit första titten på lokaliteterna frågade han ? Har någon annan person synts till i kvarnen i dag? Hvarför frågar du det? var det någon som gav till

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 8472 : 46

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bräkne

Adress: Svängsta.

Socken: Asarums

Berättat av:

Uppteckningsår: 1932

Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.

FOLKMINNES-

ARKIV

genfråga Jo! Björnson har inte av egen förmåga kunnat komma dit där han sitter. Utan han har lyfts dit av någon annan!

Detta yttrande gav första uppslaget till, att befolkningen fick misstankar om att det låg något bakom denna tragedi. Man erinrade sig hvarjehanda händelser och hotande uttryck som I under det sedanare året fällt om Björnson. Men bevis fanns inga. Visserligen låg Mölle-gårdens Gästgivaregård strax intill uppe på backen och eftersom der ännu var bränvin att få köpa var der sällan tomt på besökare. Men kvarnen låg gömd nerom backen och dessutom gömd av en tät dunga av björk och fur som växte på slutningen så att ingen kunde säga sig ha sett varken I. eller någon annan vid kvarnen under dagens lopp. Man satte rätt snart ihop en historia om dödsorsaken i vilken Isakson givetvis var förgrundsfiguren. Men tills vidare vågade ingen säga något bestämt.

Någon vecka efter dödsfallet spordes i orten att Isakson köpt de gamla vattenverken vid Ysnamåla. Dessa lät han riva och lät kvarnbyggare Ekman från Vederslöv Småland bygga ett nytt tidsenligt Cir-kelsåg jemte en präktig kvarn. Från och med att Björnson funnits

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 8472:47

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bråkne

Adress: Svängsta.

Socken: Asarums

Berättat av:

Uppteckningsår: 1932

Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

död satte Isakson aldrig sin fot mera inom Möllegårdens kvarndörr ej heller överlät han sin kvarnlott till någon annan. Affären var tysst och död som om den aldrig existerat.

Några år härefter inträffade en händelse som gav nya anledningar till prat och utläggningar om samma ämne. Isakson och hans son Sven (Kallad: Lillesven i Jordgöl) hade varit i Karlshamn och när de på hemvägen passerade " Johan Önners " kaffekrog vid Marieberg skulle de efter gammal vana in och ha sig en bläcka eller två, Der- vid kom de om någon orsak först i gräl och till slut i ett livligt slagsmål då Isakson drog fram en revolver och menade att nu skulle han skjuta Lillesven. Denne som då var den starkaste personen i al- la våra orter, ryckte revolvern ur handen på Isakson och skrek: Du skall inte tro att det går så lätt, "o ta dö på me " , som det gick med Jöns Björnsson. I blev ögonblickligt lugn och sa med lågmäld röst: Schwen lille : Det ordet skulle du inte sagt. Hans bersärka- lynne var slut och slagsmålet avstannade.

Johan Önner, hans hushållerska Johanna , och ett par andra vägfarande åhörde detta yttrande.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 8472:48

Landskap: Blekinge
Härad: Bräkne
Socken: Asarums
Uppteckningsår: 1932

Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.
Berättat av:
Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Denna händelse gav ny fart åt pratet och från och med detta utpekades I. allmänt såsom Björnsons baneman. Många gånger då I. kom i gräl med någon som inte var av det mörkrädda slaget fick han beskyllningen för mord slungad direkt i ansigtet på sig. Men om än fulla bevis fanns hördes aldrig av att Isakson gjorde minsta ansats att kalla smädaren till häradssrätten. Men kom han åt att ge gap-halsen ett kok stryk gjorde han detta mer än gerna.

Isakson var emellertid bliven gammal och blev liggande sjuk en längre tid innan han dog och hade väl haft särdeles svåra anfäktelser inombords, hvarför han en dag lät hemta upp presten från Asarum. Denne kom och fick höra hans bekännelse. En eller två dagar derefter dog han över 70 år gammal.

Man har den tron, att vad som säges på dödsbädden inför presten skall vara tysst. Men det tycktes det ej ha varit denna gång. Ty från och med detta talades öppet om att Isakson dödat Björnson och först nu fick man veta hur mordet i detalj tillgått.

Utsagon härom påstods ha blivit omtalade av prästen. Myndigheterna ha emellertid aldrig haft med saken att göra. Mitt personliga

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

8472:49.

Landskap: Blekinge..... Upptecknat av: August Holmberg.....
Härad: Bråkne..... Adress: Svängsta.....
Socken: Asarums..... Berättat av:
Uppteckningsår: 1932 Född år 1860 i Björnamåla, Åsearum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

omdöme hade jag klart genast från början! Men jag var heldst benägen att rätta mig efter skriftens bud: " Dömen icke så värder du icke dömd ".

Kärrsjöns avtappning.

Den i föregående uppsats omnämnde Kärrsjön omges, med undantag av södra sidan, rundt omkring av sanka fält och långgrunda stränder. Vid högvatten översvämmar den vida ytor och gjorde detta ännu mera förr. Den förut omtalade Sven Isakson som var en driftig karl och som särskildt vinnlade sig om att utöka gårdenas odlade areal företog ett år några djupmätningar längs stränderna och fann att tio-tals tunnland kunde torrläggas om sjön sänktes 5 eller 6 fot. På hans initiativ emades bönderna rundt sjön att företa en avtappning.

Den största kostnaden kom i alla fall att vila på I. sjelv emedan han egde det största strandpartiet. Till entreprenör antogs Saxa Jonasons Schwän i dagligt tal " SaxaSchwännen " som med några man började arbetet 1878, om jag minns rätt. fallet vid Jordgöls kvarn må-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 8472:50

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bräkne

Adress: Svängsta.

Socken: Asarums

Berättat av:

Uppteckningsår: 1932

Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

te tagas bort och detta var orsaken till att Isakson köpte kvarnlott vid Möllegården. Sträckan som skulle genomgrävas var cirka 200 meter. Och hela vägen fanns endast sten och klippor. Stubbrytare eller jättar som vi ha till hjelp vid lyftande av större tyngder fanns icke då Ej heller någon kran. utan allt fick vältras upp med handkraft. Det var med svårighet att Sven Jonason kunde förmå någon arbetare att stanna någon längre tid på grund av det ansträngande och ganska lifsfarliga arbetet i den trånga ravinen, första året gick utan att stort mer än halva sträckan grävdes upp. När höstfonden kom var der omöjligt att arbeta ty utrymmet i ravinen var för trångt till att leda vattnet i en ränna förbi arbetsplatsen. Året derpå när vårfonden satt sig togs arbetet upp på nytt. De sista 30 meter uppe vid sjön var ravinen ej så djup och ej heller så stenig hvarför arbetet fram på eftersommaren var så långt kommet att ändtligen dagen nalkades då man kunde tänka sig att få släppa ut det i sjön instängda vattnet. Isakson kom derupp och i glädjen över att arbetet var så nära slut gick han ner till Möllegården efter en kanna bränvin för att bjuda folket på en "redig gök". Kaffe kokades i en panna över en eld invid bäcken och så tog kalaset sin början

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 8472:51.

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bråkne

Svängsta.

Socken: Asarums

Berättat av:

Uppteckningsår: 1932

Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Arbetarne fingo snart svårigheter med att hålla ögonen öppna hvarför de lade sig der och var i skuggan av skogsträden och somnade. Om en stund vaknade Jonason och tittade yrvaket omkring sig. Vattnet försade med ursinnigt dån neråt den uppgrävda rännan spolande ner från sidoslanten alla stenar som ej vältrats tillräckligt långt från kanalen. Av den vid sjön uppförda fördämningen fanns endast sidopålarne kvar.

När arbetarne somnat hade Isaksen fått sig att se hur det tog sig ut när vattnet ram. Satte derför ett spett under tvärstocken vid dämningen och lyckades lyfta denna över den låga sten som höll den kvar. Det myckna instängda vattnet hjälpte till och så snart stocken glidet halvvägs över stenen bröt vattenmassan med oerhörd kraft ögonblickligt sönder bräderna som utgjorde damfästet skar ut stora stycken i kanterna av kanalen och vältrade tillbaka såväl en mängd lös jord som ganska stora stenblock. Allt löst material spolades ut på mossen andra sidan om ravinen. En hel del mindre sten följde med dit. Men de stora blocken blevo liggande på bottnen av kanalen. Följaktligen kunde sjön inte bli avtappad till det djup som

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8472:52.

Landskap: Blekinge. Upptecknat av: August Holmberg.
Härad: Bräkne. Adress: Svängsta.
Socken: Asarums. Berättat av:
Uppteckningsår: 1932. Född år 1860 i Björnamåla, Asarums.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

avsetts när som bottnen av kanalen spärrades av en massa nerspolade stenblock.

Isakson och Jonason kommo överens att hålla tyst ned händelsen, så att de öfriga meddelägarne i aftappningsprojektet ej skulle få reda på förloppet. Hittils hade det nästan enbart varit Isakson som finansierat arbetet. Men nu ville han ha valuta av dem enligt överenskommen taxa och fingo de nu veta missödet kunde hända att de vägrade betala sina andelar. Detta visade sig också vara fallet, ty när Isaksön nu fordrade pengar av dem förklarade de bestämt att hade Isakson själv varit vällande till arbetets misslyckande fick han ensam vidkännas kostnaderna.

Arbetarne som även vaknat av bruset och larmet av de i rörelse satta stenblocken hade halfrusiga som de voro av första kalaset hade i samlad trupp tågat ner till Möllegården för att få sig ännu ett till. Och det var ej att begära att de skulle tiga med vad som passerat. Långt om länge blev det rättgång. Isakson stämde strandegarne för att utfå sin fordran Och dessa stämde honom för att han åstadkommet skada på arbetet.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 8472 : 53.

Landskap: Blekinge
Härad: Bräkne
Socken: Asarums
Uppteckningsår: 1932

Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.
Berättat av:
Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Första rättegångsdagen tycktes målet få en för Isakson ofördelaktig vändning. Men Jonason som var känd som en lurifax kom överens med honom om att mot en viss gottgörelse vittna i målet på ett sådant sätt att han skulle icke förlora i rättegången. Hovet vill du då bärä dig åt frågade I. Dä ska du få höra när ja ska te o vettna, ifall ja få mina pengar ~~fost~~, Ella sa vittna ja regält!

Detta lär han också ha fått. Ty när nästa rättegångsdag inträffade och domaren frågade honom hvad han hade att säga i målet yttrade han : Dä hade gått lika tosigt vilken som hade öppnat vattnet så möet som dä va i sjön, kunne ingen mänska hålla styr på dä sa dä va rent omöjligt o hjälpa att dä gick galet. (Han teg följakligen med att vattnet bordt släppas ut bara sakta, och lite i sänder.)

Emellertid fingo stransegarne punga ut med sina pengarx andelar. Sven Isakson lovade visserligen att på egen bekostnad bortsafka de stenblock som fallit ner i Kanalen och han lät Jonason spränga bort några av de största men många blevo kvar och ligger der än i dag.

Alldegnstund jag ofta var tillsammans med både Isakson och Jonason Den sedanare hade jag i arbete såsom grundläggare ett par gånger och

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 8472:54

Landskap: Blekinge..... Upptecknat av: August Holmberg.....
Härad: Bräkne..... Adress: Svängsta.....
Socken: Asarums..... Berättat av:
Uppteckningsår: 1932 Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

då flera gånger hände att vi kom att samtala om den här dikningshistorian har jag i hufvudsak följt deras samstämmiga berättelse om förloppet.

Men hur mycket Jonason erhöll i dusör för sitt gynnsamma vittnande var omöjligt att plocka ur dem.

Svängsta i October 1932.

Aug. Holmberg

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

18472:55.

Landskap: Blekinge
Härad: Bräkne
Socken: Asarums.
Uppteckningsår:

Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.
Berättat av:
Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hvardagsliv på landet. I min barndom.

Utan att vara svuren anhängare af gamla tiders hemlif eller idealist af förgångna seder och bruk, kan man doch ifrågasätta om icke det gamla hemmet, med sina många säregna, för barnaminnet outpländiga hågkomster ägde företräde framför nutidens. De omvexlande arbetsförhållanden som då voro rådande och i vilka alla såväl stora som små kunde delta allt efter förmåga och utveckling, hade det goda med sig att bärnen från sin tidigaste barndom lärde sig att uträtta något nyttigt och verkade sammanhållande mellan familjens medlemmar! Det hette icke då: Jag vill! Utan i stället poängterades: Vi vilja.

För att icke verka ensidig eller antikvarisk, vill jag mer än gerna medgifva att nutidens bekvämligheter har haft det goda med sig att allting går lättare och bekvämare att uträtta, och intet ont ligger deri att det blifvet större komfort och bättre materiella levernadsvillkor. Men det är icke de yttre villkoren som skapa verklig hemlycka! De kunna vara ett plus ifråga om förutsättningarna för denna lycka, men enbart förmå de icke skapa den. I de gamla hemmen

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 8472:56

Landskap: Blekinge
Härad: Bräkne
Socken: Asarums
Uppteckningsår:

Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.
Berättat av:
Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- Med undantag af de förmögna böndernas - var fattigdomen stor och armodet kom ofta på visiter! Man fick blanda bark, och torkade och rifna näckrosrötter i brödet många värar, och inskränka lufsbehofven till det minimala. Men just i dessa armodets hem fanns det ofta en hemlycka och en gemensam solidaritet och medkänsla, som man nu på högst få ställen finner motsvarighet till. Den pockande oförnöjsamhet och den egoistiska hänsynslöshet, som nutidens ungdom lägger i dagen gentemot sina föräldrar fanns då ingen tillstymmelse till. Och hur nyttigt för både hemmet och samhället var icke den nedärvda samhörighetskänslan och den föräldraauktoritet som det ansågs i högsta grad ohyfsat och oberättigat att motsätta sig. När husfadern sagt sin mening, gällde det som en oskrifven lag att denna skulle åtlydas. Ofta förekom att ett litet dansnöje arrangerades, om somrarna ute på logan och om vintern inne i stugan, men alltid hade husfadern sitt vakande öga med, och när tiden kom att han ansåg att hvilan för kroppen behöfdes anlitas för nästa dags arbete, såde han fogligt ifrån härom och var viss om att ej mötas af opposition, utan hvor och en förfogade sig till sitt hem. Folkhelsen var också som

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Blekinge. *Upptecknat av:* August Holmberg.
Härad: Bråkne. *Adress:* Svängsta.
Socken: Asarums. *Berättat av:*
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

en följd av detta sunda levnadssätt något helt annat då än nu. Läkarbesöken voro hvarken behöfliga eller moderna på tiden. Och ungdomen förslösade icke sina pengar i onödan, ty sådana nöjen som de här omtalade kostade ingenting, i stället kunde man då ha verkligt nöje, ungdomen samlades i all gemytlighet utan något öfversitteri och icke för att sjelv vilja lysa eller göra jemförelser öfver hur fint och pråligt den ena var klädd i jemförelse med den andre.

Men för att nu tala om hvardagslivet, så var efter nutida begrepp nöjestillfället tunnsädda och lifvet förflöt som man kunde tycka händelselöst, men var derför långt ifrån meninglöst. Barnen från hvilket hem de än komma äro ju från början gerna benägna att söka sina likar ännu så länge de icke ha begrepp om att förstå den sociala rangskillnad, bönder och arbetare emellan, som då för tiden var mycket mera utpräglad än nu. Huru många lintottiga bondpojkar tumlade icke om i yster och rastlös lek med torperbarnen till de blevo så stora att de begrepo att hålla sig inom sitt stånd och se sina fordna lekkamrater öfver axeln. Något som mången gång återgäldades med blåslagna ögon och mörbultad kropp, men detta hörde till det dagliga brödet, och gafs och togs utan synnerlig tillsats

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 8472:58.

Landskap: Blekinge
Härad: Bräkne
Socken: Asarums
Uppteckningsår:

Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.
Berättat av:
Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

af hat. Det var tidens sed och skulle så vara.

När hösten kom och grödan inbergats, samt linets brutits vid den i närheten af hvarje by belägna " basstun " = lintorkningsskjulet, började " stuegerningen " = inomhusarbetet, för allvar. Man häcklade och skötte linet hvars spänad derefter om kvällar och långt ut på nätterna sysselsatte kvinsen, under det mannen gjorde skedar af flera slag, klappträn yxskaff grepar (Då fanns inga andra grepar än hemgjorda trägrepar) m. mera. Hela den stora stugan var full med arbetande personer, och den yngste drängen tjenstgjorde i egen-skap af " fyr-masse ". D.v.säga: han hade till åliggande att klyfva fetved och underhålla elden i spisen så att var och en skulle kunna se att uträffa det arbete han var sysselsatt med. De längst från spisen varande hade ett slags " stickstakar " af jern , i hvilka fästades brinnande björkstickar som tjenstgjorde som lampor. Under den något på lut stående stickstaken stod en kopparbunke med vatten hvari den afbrända delen af stickan kallad " skare " nerföll. Under sådant stuguarbete skall jag lofva att pratvarnen var i gång. Hvar och en ville i mån af talträngdhed och berättarförmåga, tillsatt med mer eller mindre frodig fantasi berätta såväl om sin uppfatt-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. M 8472:59

Landskap: Blekinge
Härad: Bråkne
Socken: Asarums
Uppteckningsår:

Upptecknat av: August Holmberg
Adress: Svängsta.
Berättat av:
Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- ning af naturens omvexling som kamraternas lif och beteende under sommarens lopp. För en något vaken åhörare gafs här godt tillfälle att kunna iaktaga hur olika uppfattningsförmågan och intresset hos menniskor äro fördelade. En kunde sålunda omtala hur förtjust hon varit då hon plockat de första blåsipporna som blygsamt tittade fram i det skrumpna fjolårslöfvet, eller kunnat binda första "urtakåsten" af liljeconvaljer att ha med sig till kyrkan en söndag. Högst få hade emellertid öga och sinne för naturen och blefvo vanligen utskrattade för sin naturdyrkan. Nej! Kunde en drängknuta klämma till med: tacka vetjag min fyndighet att klara skivan, när som att Näcken kommit upp bland hästarne en söndagsmorron jag skulle gå efter dem. Han gick som en stor hingst ibland dem och jag höll på att inte slippa honom, menså spottade jag honom i synen med en färsker tobaksbuss, vrängde mina "lue" = mössan, o som vail va sa hade ja vitt häskosöm i lomman som ja hittat vid en korsväj = korsväg, o detta satte jag fast i vängaleest = grind, o dåså slepp ja honom.

(Det var icke något ovanligt att då för tiden en hingst från långt aflägset håll, sökte sig väg till andra i markerna betande hästar. I början af 1860 talet kunde man om man höll sig endast i

Skriv endast på denna sida!

M 8472:60.

Landskap: Blekinge..... Upptecknat av: August Holmberg.....
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums..... Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

skogarne gå ifrån Långasjönäs till närheten af Tingsryd utan att behöfva klifva öfver en gärdesgård. Endast omkring inegor och svedjeland fanns stängsel. Skillnaden mellan byarnes skogsarealer utmärktes mellan landtmästarstenarne medelst bläckning i de växande trädens stammar i så rak riktning som möjligt skogen hade så litet värde att några träd mera eller mindre på den enes eller andres egor betydde ingenting. Om det nu är instinkten eller väderkornet som är det bestämmande sinnet för en hingst vet jag ej. Men faktum är att en sådan har en beundransvärd förmåga att leta sig fram till andra i marken betande hästar milslångt från der han släppts ut. Och en upphetsad och af lidelse betagen hingst, som kommer farande som en stormvind genom skogen, är ett både obehagligt och farligt möte, hur vig memiskan är springer hon icke ifrån en sådan och man avvärjer icke en sådan på långt håll, så att råkar en liten pojke ut för ett sådant möte måste han vara härdad i kallblodighet från det han slutat att ligga i vaggan, två gånger i min barndom hade jag sådana möten och första gången var det på ett här nära att jag blifvet trampad till mos. Andra gången var djuret ännu ilknare men då hade jag erfarenhet i saken, men första gång hade jag endast

Skriv endast på denna sida!

M.8472:61.
ACC. N.R.

Landskap: Blekinge..... Upptecknat av: August Holmberg.....
Härad: Bråkne..... Adress: Svängsta.....
Socken: Asarums..... Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

fars kommando att rätta mitt handlingsätt efter och detta höll på att komma för sent.)

För att nu återgå till historierna som omtalades sådana arbetskvällar, var jag i tillfälle att få åhöra hundratals sådana af hvilka en del speciellt rörde sig om någon viss person bosatt i orten, men somliga som höllos i mera allmänna ordalag, har jag sedan hört i mer eller mindre olika variationer omtalas inom flera af vårt lands södra provinser och som bevisar att vårt lands inbyggare varit i liflig förbindelse och lärt af hvarandra derunder. Men i hvilken provins en viss sådan gemensam sägen först uppstått är omöjligt för mig att säga. Men ifråga om att ha många sägner " på lager " och kunna omtala dessa tydligt och regält, så tar obestridligen småländingen första priset. I nästa uppsats skall jag omtala några sådana folkhistorier.

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!